

---

## Audit, ako proces založený na rizikách a významnosti

Ladislav Kareš<sup>1</sup>

### Abstrakt

Všeobecne možno audítorstvo charakterizovať ako samostatnú účelovú profesiu, orientovanú na mnohostranné skúmanie a ucelené, kvalifikované hodnotenie podniku ako dynamického objektu, s jednoznačným záverom z hľadiska účelu, na ktorý sa objednáva. Základným cieľom auditu je zvýšenie vierohodnosti účtovných informácií tých spoločností, ktoré povinne zverejňujú účtovné závierky a výročné správy a ktoré majú povinnosť overenia účtovnej závierky audítorom. (Kareš, 2014). Ciele a funkcie auditu je však treba chápať aj v kontexte širších súvislostí s účtovným, ekonomickým, ale aj sociálnym okolím. Audit vznikol z objektívnej potreby odstrániť alebo znížiť informačnú asymetriu vyvolanú oddelením výkonu vlastníckych práv a výkonu bežného riadenia spoločnosti. Výročné správy, individuálne a konsolidované účtovné závierky sú zrejme hlavnými príkladmi informačných tokov, ktoré predkladá spoločnosť nielen vlastníkom, ale aj ostatným používateľom týchto informácií. Zníženie ich entropie dodaním požadovaných informácií v podobe správy audítora je teda základnou funkciou auditu. V našom príspevku sa zameriame na audit ako na proces založený na rizikách z pohľadu požadovaných výsledkov a očakávaných relevantných informácií.

### Kľúčové slová

Audit, audit založený na rizikách, interná kontrola, tvrdenia a účtovná závierka

### Abstract

In general, can be audit characterized as an individual profession, oriented to multilateral exploration and qualified valuation of business as a dynamic object, in accordance with the compliance between purpose of order and the final opinion of auditor. The primary objective of audit is improvement the credibility of the accounting information companies, which have to mandatory to disclose their financial statements and annual reports and to verify their financial statements by the auditor. (Kareš, 2014). However, the objectives and functions of the audit is necessary perceive in the context of accounting, economic and social environment. The audit was based in accordance with the reduction of information asymmetry between the separation of the ownership rights and the performance of the company's day-to-day management. Annual reports, individual and consolidated financial statements are the main examples of information flows presented by the company to the owners and the other users of this information. The reducing of entropy by providing the required information in the form of an auditor's report is therefore a basic audit function. In our contribution, we focus on the audit as a risk-based process in terms of the required results and the expected relevant information.

### Key words

Audit, risk-based audit, internal audit, assertions and financial statements

### JEL classification

M4, M42

---

<sup>1</sup> doc. Ing. Ladislav Kareš, PhD., Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, ladislav.kares@euba.sk

## 1 Úvod

Základná premisa nášho príspevku vychádza z tvrdenia - Cieľom auditu účtovnej závierky je umožniť audítorovi vyjadriť názor, či je účtovná závierka vo všetkých významných súvislostiach zostavená v súlade s platným rámcom finančného vykazovania. (Kareš, L. – Krišková, P., 2013).

Cieľom audítora v rámci auditu založeného na rizikách je získať primerané uistenie o tom, že v účtovnej závierke sa nenachádzajú žiadne významné nesprávnosti, ktoré vznikli v dôsledku podvodu alebo chyby.

Rozlišujeme tri kroky, ktoré umožňujú audítorovi získať primerané uistenie:

- posúdenie rizík významnej nesprávnosti v účtovnej závierke účtovnej jednotky
- navrhnutie a vykonanie audítorských postupov, ktoré sú reakciou na posúdené riziká a znižujú riziká významných nesprávností v účtovnej závierke na prijateľne nízku úroveň; a
- vydanie vhodne formulovanej audítorskej správy na základe zistení auditu.

Môžeme vychádzať z nasledovnej koncepcie:

Tab. 1: Postup audítora na získanie primeraného uistenia

| Obmedzenia  | Zdôvodnenia   |
|---|---|
| <i>Použitie testovania</i>                        | Každá vzorka testovania menšia ako 100 % súboru predstavuje určité riziko, že nesprávnosť nebude zistená.   |
| <i>Obmedzenia interných kontrol</i>               | Aj tie najlepšie navrhnuté a najefektívnejšie kontrolné systémy môžu byť ovplyvnené a obidené manažmentom alebo dohodou zamestnancov.   |
| <i>Podvod, ktorý zostáva nezistený</i>            | Keďže podvod je špeciálne konštruovaný tak, aby nebol zistený, vždy existuje možnosť, že objavený nebude.   |
| <i>Charakter dostupných audítorských dôkazov</i>  | Väčšina audítorských dôkazov má skôr presvedčivý ako rozhodujúci charakter.   |
| <i>Dostupnosť audítorských dôkazov</i>            | Pri vyvodzovaní úplných záverov pri špecifických tvrdeniach, ako sú odhady objektívnych hodnôt, nemusí byť k dispozícii dostatočná podpora.   |
| <i>Spoľahnutie sa na úsudky urobené audítormi</i> | Profesionálny úsudok je požadovaný na účel:<br><ul style="list-style-type: none"> <li>- vhodnej identifikácie a adresovania rizikových faktorov;</li> <li>- rozhodnutia, aké dôkazy sa majú zhromažďovať;</li> <li>- zhodnotenia odhadov vykonaných manažmentom; a</li> <li>- vyvodenia záverov na základe dôkazov a vyhlásení manažmentu.</li> </ul> |
| <i>Obťažnosť pri zisťovaní úplnosti</i>           | Existuje riziko, že o niektorej dôležitej informácii sa nevie, nebola získaná, alebo bola audítorovi zamlčaná.  |

Zdroj: (IFAC. Príručka na používanie medzinárodných audítorských štandardov pri výkone auditu - upravené)

## 2 Audit založený na riziku

### 2.1 Prístup založený na rizikách

Audity založené na rizikách vyžadujú, aby audítori poznali účtovnú jednotku a jej prostredie vrátane jej internej kontroly. Cieľom audítora je identifikovať a zhodnotiť riziká významnej nesprávnosti v účtovnej závierke účtovnej jednotky. Významné riziká sa často týkajú významných nerutinných transakcií a záležitostí, ktoré vyžadujú použitie úsudku.

Nerutinné transakcie sú transakcie, ktoré sú neobvyklé vzhľadom na ich veľkosť alebo charakter, a preto sa vyskytujú zriedkavo. (Kareš, L., 2010)

Fáza zhodnotenia rizík pri audite zahŕňa tieto kroky:

- vykonanie postupov na akceptáciu klienta resp. postupov pre pokračovanie v zákazke;
- plánovanie zákazky;
- vykonanie postupov na zhodnotenia rizík za účelom poznania účtovnej jednotky a identifikovania prirodzeného rizika a kontrolného rizika konkrétnej zákazky auditu;
- identifikácia relevantných postupov a fungovania internej kontroly a zhodnotenie ich návrhu a implementácie (tie kontroly, ktoré by zabránili vzniku významných nesprávností, alebo odhalili a napravili nesprávnosti po ich výskyte);
- zhodnotenie rizík významnej nesprávnosti v účtovnej závierke;
- identifikácia významných rizík, ktoré vyžadujú špeciálne audítorské zohľadnenie, a tých rizík, pre ktoré sú iba substantívne postupy nedostačujúce;
- informovanie manažmentu a osôb poverených spravovaním o nedostatkoch v návrhu a implementácii internej kontroly;
- vykonanie informovaného hodnotenia rizík významnej nesprávnosti na úrovni účtovnej závierky a na úrovni tvrdení.

V prípade významných rizík, auditor má zhodnotiť, ak tak už neurobil, koncepciu súvisiacich kontrol účtovnej jednotky, vrátane relevantných kontrolných aktivít, a určiť, či sa implementovali. Poznanie kontrol účtovnej jednotky, ktoré sa týkajú významných rizík, sa vyžaduje preto, aby poskytlo audítorovi adekvátne informácie na vytvorenie efektívneho audítorského prístupu.

Koncepciu významnosti vo vzťahu k riziku auditu upravuje ISA 320 – Významnosť pri plánovaní a vykonávaní auditu. (Kareš, L. – Krišková, P. – Kňazková, V., 2016). Rámec pre zostavenie a prezentáciu finančných výkazov definuje „významnosť“ nasledujúcim spôsobom: „Informácia je významná, ak by jej vynechanie alebo nesprávne vykázanie mohlo ovplyvniť ekonomické rozhodnutia používateľov, ktoré vychádzajú z finančných výkazov. Významnosť závisí od veľkosti položky alebo chyby posudzovanej v konkrétnych súvislostiach jej vynechania alebo nesprávneho vykázania. Teda, významnosť predstavuje skôr hranicu alebo hraničný bod, a nie nejakú základnú kvalitatívnu charakteristiku, ktorú daná informácia musí mať, aby sa mohla považovať za užitočnú.“ (Kareš, L., 2010).

## 2.2 Reakcia na riziko

Druhou fázou auditu je návrh a vykonanie audítorských postupov, ktoré sú reakciou na posúdené riziká významnej nesprávnosti a ktoré môžu poskytnúť dôkazy potrebné na podporu audítorského názoru v audítorskej správe.

Ide o tieto skutočnosti:

- tvrdenia, ktoré nemôžu byť riešené iba substantívnymi postupmi.
- existencia internej kontroly v prípade, jej testovanie, by mohlo znížiť potrebu/rozsah substantívnych postupov;
- možnosť použitia substantívnych analytických postupov, ktoré môžu znížiť potrebu/rozsah iných typov postupov;
- potreba včlenenia prvku nepredvídateľnosti do vykonávaných postupov
- potreba vykonania ďalších špecifických audítorských postupov

Audítorské postupy navrhnuté na identifikáciu rizík by mohli zahŕňať kombináciu testov prevádzkovej efektívnosti internej kontroly a substantívnych postupov ako testy detailov a analytické postupy.

### 2.3 Ciele internej kontroly

Interná kontrola je navrhnutá a implementovaná manažmentom účtovnej jednotky s cieľom venovať sa identifikovanému riziku podnikania a riziku podvodu, ktoré ohrozujú dosiahnutie stanovených cieľov, akým je spoľahlivosť finančného vykazovania. Interná kontrola môže byť navrhnutá, aby predovšetkým zabránila výskytu potenciálnych nesprávností, alebo aby odhalila a opravila nesprávnosti po ich výskyte.

Ciele účtovnej jednotky, a preto i jej interná kontrola, môžu byť všeobecne rozdelené do štyroch kategórií:

- strategické ciele, ciele vysokej úrovne, ktoré podporujú poslanie účtovnej jednotky;
- finančné vykazovanie (interná kontrola nad finančným vykazovaním);
- prevádzka (prevádzkové kontroly); a
- súlad so zákonmi a nariadeniami.

Interná kontrola relevantná pre audit sa primárne týka finančného vykazovania. Venuje sa cieľom účtovnej jednotky pri príprave účtovných závierok na externé účely. Prevádzkové kontroly, ako sú výroba a plánovanie zamestnancov, kontrola kvality a dodržiavanie bezpečnostných predpisov zamestnancami, by za bežných okolností neboli relevantnými pre audit, okrem prípadu, keď vytvorená informácia je použitá na vypracovanie analytického postupu alebo informácia je požadovaná na zverejnenie v účtovných závierkach.

V štandarde ISA 315 Identifikácia a posúdenie rizika významných nesprávností poznaním účtovnej jednotky a jej prostredia (IFAC, 2016) výraz „interná kontrola“ zahŕňa päť častí internej kontroly. Sú to:

- kontrolné prostredie;
- proces zhodnotenia rizík účtovnej jednotky;
- informačný systém vrátane súvisiacich podnikateľských procesov, ktorý je relevantný pre finančné vykazovanie a komunikáciu;
- kontrolné aktivity; a
- monitorovanie internej kontroly.

### 2.4 Zhodnotenie rizík

Proces zhodnotenia rizík poskytuje manažmentu informácie potrebné na to, aby určil, ktoré riziká podnikania/podvodu by mali byť riadené a ktoré opatrenia (ak sa majú nejaké prijať) sa majú prijať. Ak je proces zhodnotenia rizík primeraný okolnostiam, pomôže audítorovi pri identifikácii rizík významnej nesprávnosti. Výraz „riziko podnikania“ má širší význam, ako sú riziká významnej nesprávnosti v účtovných závierkach. Riziko podnikania môže tiež vyplývať zo zmeny, zložitosti alebo zlyhania rozpoznať potrebu na zmenu.

Zmena môže vzniknúť napríklad:

- z vývoja nových produktov, ktoré nemusia uspieť;
- z neprimeraného trhu, i keď úspešne rozvinutého; alebo
- z chýb, ktoré môžu vyústiť do záväzkov a rizika straty dobrého mena.

*Aké sú postupy na zhodnotenie rizík?*

Tab. 2: Postup audítora na zhodnotenie rizika auditu

| Aktivita   | Účel  | Dokumentácia   |
|--|---|--|
| Vykonať postupy na akceptovanie klienta alebo pokračovanie v zákazke | Rozhodnúť, či sa prijme zákazka   | Zoznam rizikových faktorov<br>Zákazkový list   |
| Naplánovať audit   | Vypracovať celkový prístup auditu   | Celková stratégia auditu<br>Významnosť<br>Diskusia audítorského tímu   |
| Vykonať postupy zhodnotenia rizík                                    | Poznať účtovnú jednotku<br>Identifikovať a zhodnotiť riziká významných nesprávností | Riziká podnikania a podvodu vrátane závažných rizík<br>Návrh/implementácia relevantných Interných kontrol<br>Posúdené riziká významných nesprávností na úrovni: - účtovnej závierky<br>- tvrdení |

Zdroj: (IFAC. Príručka na používanie medzinárodných audítorských štandardov pri výkone auditu - upravené)

### 3 Tvrdenia v účtovnej závierke

Vyhlasenie manažmentu účtovnej jednotky, že účtovná závierka ako celok je prezentovaná verne v súlade s príslušným rámcom finančného vykazovania, obsahuje niekoľko vložených tvrdení. Tie sa vzťahujú na vykazovanie, oceňovanie, prezentáciu a zverejňovanie rôznych položiek (sumy a zverejnenia) v účtovnej závierke.

Príklady tvrdení manažmentu:

- všetky aktíva existujú;
- všetky transakcie boli zaznamenané;
- zásoby sú správne ocenené;
- záväzky sú riadnou povinnosťou účtovnej jednotky;
- všetky zaznamenané transakcie nastali v posudzovanom období; a
- všetky sumy sú riadne prezentované a zverejnené v účtovnej závierke.

Tieto tvrdenia sú často zhrnuté jediným slovom, ako *úplnosť*, *existencia*, *výskyt*, *správnosť*, *ocenenie* atď. Závažnosť tvrdení pre individuálny účtovný zostatok sa bude meniť na základe charakteristiky zostatku a potenciálnych rizík významnej nesprávnosti. (Kareš, L. 2010.).

#### 3.1 Kategórie tvrdení a ich vzťah k posudzovanému riziku

Odsek 17 štandardu ISA 500 opisuje kategórie tvrdení, ako je uvedené v nasledujúcej schéme: (IFAC, 2016).

Tab. 3: Kategórie tvrdení a ich opis

|                                      | Tvrdenie  | Opis   |
|--------------------------------------|---|--|
| <b>Skupiny transakcií a udalostí</b> | <b>Výskyt</b>                                     | Transakcie a udalosti, ktoré boli zaznamenané, sa vyskytli a týkajú sa účtovnej jednotky.      |
|                                      | <b>Úplnosť</b>                                    | Všetky transakcie a udalosti, ktoré mali byť zaznamenané, boli zaznamenané.                    |
|                                      | <b>Správnosť</b>                                  | Sumy a ostatné údaje týkajúce sa zaznamenaných transakcií a udalostí boli zaznamenané správne. |
|                                      | <b>Správnosť zaradenia do príslušného obdobia</b> | Transakcie a udalosti boli zaznamenané do správneho účtovného obdobia.                         |
|                                      | <b>Klasifikácia</b>                               | Transakcie a udalosti boli zaznamenané na správnych účtoch.                                    |
| <b>Prezentácia a zverejnenie</b>     | <b>Výskyt, práva a povinnosti</b>                 | Zverejnené udalosti, transakcie a iné záležitosti sa vyskytli a týkajú sa účtovnej jednotky.   |
|                                      | <b>Úplnosť</b>                                    | Všetky zverejnenia, ktoré mali byť obsiahnuté v účtovnej závierke, boli v nej obsiahnuté.      |
|                                      | <b>Klasifikácia a zrozumiteľnosť</b>              | Finančné informácie sú riadne prezentované a opísané a zverejnenia sú jasne vyjadrené.         |
|                                      | <b>Správnosť a ocenenie</b>                       | Finančné (a iné) informácie sú verne zverejnené a sú zverejnené v náležitých sumách.           |

Zdroj: (IFAC. Príručka na používanie medzinárodných audítorských štandardov pri výkone auditu - upravené)

Ak audítor používa kombinované tvrdenia, je dôležité zapamätať si, že tvrdenia týkajúce sa správnosti a zaradenia do príslušného obdobia zahŕňajú aj klasifikáciu a práva a povinnosti.

Tab. 4: Kategórie kombinovaných tvrdení a ich opis

| Kombinované tvrdenia                         | Skupiny transakcií  | Zostatky účtov      | Prezentácia a zverejnenie  |
|--|---|---------------------|--|
| Úplnosť                                      | Úplnosť   | Úplnosť             | Úplnosť  |
| Existencia                                   | Výskyt  | Existencia          | Výskyt   |
| Správnosť a zaradenie do príslušného obdobia | Správnosť<br>Správnosť zaradenia do príslušného obdobia<br>Klasifikácia | Práva a povinnosti  | Správnosť<br>Práva a povinnosti<br>Klasifikácia a zrozumiteľnosť |
| Ocenenie                                     |   | Ocenenie a alokácia | Ocenenie   |

Zdroj: (IFAC. Príručka na používanie medzinárodných audítorských štandardov pri výkone auditu - upravené)

Nasledujúca schéma opisuje štyri kombinované tvrdenia, ktoré je možné použiť:

Tab. 5: Kombinované tvrdenia

| Kombinované tvrdenia                         | Opis  |
|--|---|
| Úplnosť                                      | Všetko, čo malo byť zaúčtované alebo zverejnené v účtovnej závierke, bolo zahrnuté. Neexistujú žiadne nezaúčtované a nezverejnené aktíva, záväzky, transakcie alebo udalosti; neexistujú žiadne chýbajúce alebo neúplné poznámky v súvislosti s účtovnou závierkou  |
| Existencia                                   | Všetko, čo je zaúčtované alebo zverejnené v účtovnej závierke, existuje k náležitému dátumu a malo byť v nej obsiahnuté. Aktíva, záväzky, zaúčtované transakcie a poznámky týkajúce sa účtovnej závierky existujú, vyskytli sa a týkajú sa účtovnej jednotky.   |
| Správnosť a zaradenie do príslušného obdobia | Všetky položky záväzkov, výnosov, nákladov, majetkových práv (vo forme držby alebo kontrol) a zverejnenie v účtovnej závierke sú majetkom alebo záväzkom účtovnej jednotky a boli zaúčtované v správnej výške a alokované (k určitému dátumu) v správnom období. Takisto to zahŕňa náležitú klasifikáciu súm v účtovnej závierke. |
| Ocenenie                                     | Aktíva, záväzky a podiely na vlastnom imaní sú zaúčtované a sú vykázané v účtovnej závierke v zodpovedajúcej výške (hodnote). Každé ocenenie a úprava alokácie, vyžadované jej povahou alebo príslušnými účtovnými predpismi, boli správne zaúčtované a následne vykázané.  |

Zdroj: (IFAC. Príručka na používanie medzinárodných audítorských štandardov pri výkone auditu - upravené)

### Použitie tvrdení pri audite

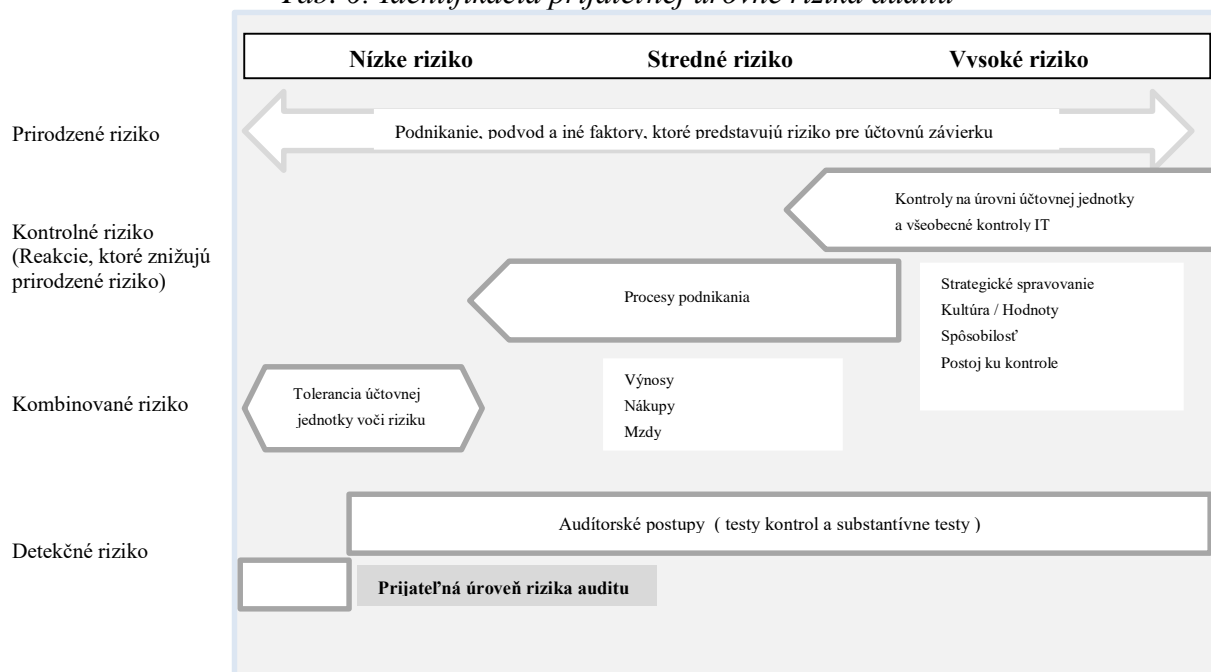
Audítor by mal používať tvrdenia dostatočne detailné, aby mohol vytvoriť základ pre:

- posúdenie rôznych typov potenciálnych nesprávností, ktoré sa môžu vyskytnúť;
- zhodnotenie rizík významnej nesprávnosti; a
- navrhnutie audítorských postupov, ktoré sú reakciou na zhodnotenú riziká.

Audítor by sa mal zaoberať sumami v účtovnej závierke a zverejneniach, aby identifikoval relevantné tvrdenia, ktoré, ak nebudú kontrolované, by mohli vyústiť do významnej nesprávnosti v účtovnej závierke.

Zmyslom poznania účtovnej jednotky je identifikovať a zhodnotiť riziko. To zahŕňa identifikáciu a následne zhodnotenie potenciálnych rizík významnej nesprávnosti v účtovnej závierke. Získané informácie sa budú skladať z rizikových faktorov alebo zdrojov rizík a zavedeného systému internej kontroly, ktorý bude zmierňovať tieto riziká, ako je uvedené v nasledujúcej schéme:

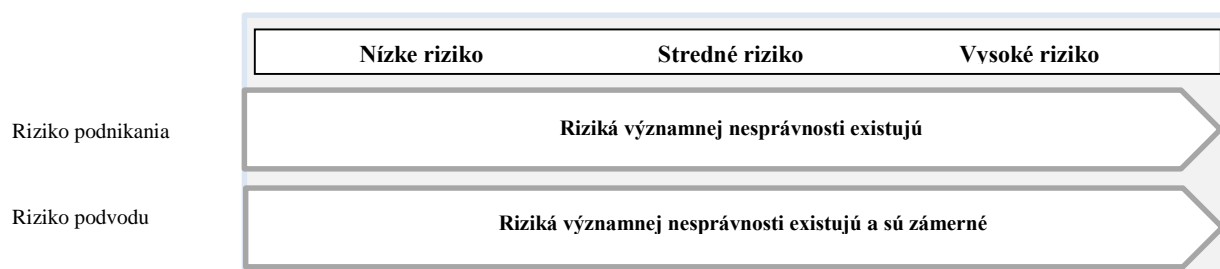
Tab. 6: Identifikácia prijateľnej úrovne rizika auditu



Zdroj: (vlastné spracovanie)

Zdroje rizika a zmierňovanie rizika sa môže ešte ďalej deliť, ako je znázornené v schéme:

Tab. 7 : Zdroje rizika



Riziko významnej nesprávnosti

Zdroj: (vlastné spracovanie)

Postupy zhodnotenia rizík poskytujú auditorský dôkaz potrebný na zhodnotenie rizík na úrovni účtovnej závierky a na úrovni tvrdení. Tieto dôkazy však nie sú jediné. Vo fáze auditu „reakcia na riziká“ sa auditorské dôkazy môžu získať a môžu byť doplnené ďalšími auditorskými postupmi (ktoré reagujú na identifikované riziká), ako sú testy kontrol a/alebo substantívne postupy.

Existujú tri postupy zhodnotenia rizík – získavanie informácií od manažmentu a od iných osôb, pozorovanie a preskúmanie a analytické postupy. (Kareš, L., 2015). Každý z týchto postupov by mal byť počas auditu vykonaný, ale nie nevyhnutne pre každý aspekt požadovaného porozumenia.

Analytické postupy používané ako postupy zhodnotenia rizík pomáhajú identifikovať skutočnosti, ktoré majú vplyv na účtovnú závierku a audit. Príkladmi sú nezvyčajné transakcie alebo udalosti, sumy, podiely a trendy. Väčšina analytických postupov nie je veľmi detailná a zložitá. Často sa využívajú údaje zhromaždené na vyššej úrovni, čo znamená, že výsledky môžu poskytnúť iba širší - začiatkový náznak o tom, či sa môže významná nesprávnosť vyskytnúť. Okrem uvedených postupov sa na účely zhodnotenia rizík používajú aj iné postupy. Typickými

príkladmi sú informácie získané z postupov vykonaných pred prijatím zákazky, skúsenosti získané z predchádzajúcich zákaziek pre účtovnú jednotku, posúdenie informácií získaných z externých zdrojov, dôkazy získané z hodnotenia návrhu internej kontroly a určenia, či kontrolné postupy boli implementované, výsledky diskusie audítorského tímu o náchylnosti účtovnej závierky účtovnej jednotky k významnej nesprávnosti.

Riziká významnej nesprávnosti (RVN) na úrovni účtovnej závierky ako celku súvisia s prevládajúcimi rizikami, ktoré majú vplyv na účtovnú jednotku ako celok (napr. charakter odvetvia, bezúhonnosť manažmentu a ich postoj voči kontrolám). Riziká na úrovni tvrdení sa vo všeobecnosti týkajú špecifických rizík ku ktorým dochádza v podnikových procesoch.

Predbežné posúdenie RVN na úrovni účtovnej závierky ako celku sa môže použiť na vypracovanie predbežnej celkovej stratégie auditu. Dôvodom je, že posúdenie „nízke celkové riziko“ (primerane zadokumentované) sa môže použiť na zníženie substantívnych postupov požadovaných na úrovni tvrdení. Naopak posúdenie „vysoké riziko“ by mohlo viesť k požiadavke na väčší objem práce na úrovni tvrdení. Ďalším krokom je zváženie všetkých získaných informácií o účtovnej jednotke a zhodnotených rizikách na účely vypracovania celkovej stratégie realizácie auditu. Celková stratégia auditu stanovuje rozsah, časový harmonogram a prístup k auditu a slúži ako základ na vypracovanie podrobnejšieho plánu auditu.

### 3.2 Významnosť a riziko auditu

Významnosť a riziko auditu spolu súvisia. Riziko auditu je možnosť, že audítor vyjadrí nevhodný názor audítora na účtovnú závierku, ktorá obsahujú alebo neobsahuje významné nesprávnosti.

Riziko auditu sa skladá z dvoch hlavných prvkov:

- riziko významnej nesprávnosti; a
- detekčné riziko. (Kareš, L., 2010)

*Riziko významnej nesprávnosti* - je riziko, že účtovná závierka obsahuje, alebo neobsahuje významné nesprávnosti ešte pred začiatkom akejkoľvek práce audítora. Riziká významnej nesprávnosti (RVN) súvisia s rizikami účtovnej jednotky, ktoré existujú nezávisle od auditu účtovnej závierky. Riziká významnej nesprávnosti sa zvažujú na úrovni účtovnej závierky ako celku (často prevládajúce riziká, ktoré môžu ovplyvniť mnohé tvrdenia) a na úrovni tvrdení, ktoré sa týkajú skupín transakcií, účtovných zostatkov a zverejnenia informácií. Riziká významnej nesprávnosti sú kombináciou prirodzeného rizika a kontrolného rizika (Kareš, L., 2010).

*Prirodzené riziko* - predstavuje sklon tvrdenia k nesprávnosti, ktorá by mohla byť významná (či už individuálne alebo v súhrne s ostatnými nesprávnosťami). To všetko za predpokladu, že neexistujú žiadne súvisiace systémy internej kontroly, ktoré by zmiernili tieto riziká (Kareš, L., 2010).

*Kontrolné riziko* – je riziko, že významná nesprávnosť sa môže objaviť v tvrdení (či už individuálne alebo v súhrne s ostatnými nesprávnosťami) a interná kontrola vzniku nesprávnosti nezabráni, prípadne ju včas nezistí a neopraví. Ide o riziko, že kontroly účtovnej jednotky (navrhnuté na zníženie konkrétneho rizika) nebudú riadne pracovať, čo vyústí do nesprávnosti (Kareš, L., 2010).

*Detekčné riziko* - je riziko, že audítor neodhalí nesprávnosť, ktorá existuje v tvrdení a ktorá môže byť významná. Detekčné riziko súvisí s vhodnou aplikovateľnosťou, efektívnosťou a správnym použitím vykonaných audítorských postupov. (Kareš, L., 2010). Detekčné riziko sa nikdy nedá znížiť na nulu pre prirodzené obmedzenia vo vykonávaných postupoch, požadované



ľudské úsudky a povahu preskúmaných audítorských dôkazov. Tieto rizikové faktory sa riešia prostredníctvom adekvátneho plánovania, správneho zaradenia členov audítorského tímu pri audite, použitia profesionálneho skepticizmu a dohľadu a preverenia vykonanej audítorskej práce.

Pre danú úroveň rizika auditu je prijateľná úroveň detekčného rizika v nepriamej úmernosti voči zhodnoteniu rizík významnej nesprávnosti na úrovni tvrdení. Preto čím väčšie je RVN, tým menšie je detekčné riziko, ktoré možno akceptovať a čím menšie je RVN, tým väčšie je detekčné riziko, ktoré možno akceptovať.

### 3.3 Úrovně významnosti a riziko auditu

Úroveň významnosti vychádza z ekonomických rozhodnutí, ktoré prijal používateľ informácií, ktoré poskytujú účtovné závierky. Líši sa od rizika auditu, ktoré súvisí s nesprávnym názorom audítora na účtovnú závierku obsahujúcu, alebo neobsahujúcu významné nesprávnosti. Ak bol audit plánovaný výlučne na účely odhalenia jednotlivých významných nesprávností, nebude existovať priestor na identifikáciu chýb predstavujúcich nevýznamné nesprávnosti, ktoré možno existujú. Na vylúčenie tejto možnosti by audítor mal znížiť úroveň významnosti pre zhodnotenie rizík významnej nesprávnosti a navrhnutie ďalších audítorských postupov ako reakciu na zhodnotenú riziká. Účelom toho, že budú nastavené nižšie úrovne významnosti, je znížiť na prijateľnú úroveň pravdepodobnosť, že celkové neopravené a nezistené nesprávnosti v účtovnej závierke presiahnu úroveň alebo úroveň významnosti.

Určenie tejto nižšej sumy alebo súm nie je jednoduchou mechanickou kalkuláciou. Vyžaduje od audítora, aby použil odborný úsudok a vychádzal z audítora poznania účtovnej jednotky, ktoré sa aktualizuje počas vykonávania postupov zhodnotenia rizika, a z povahy a rozsahu nesprávností identifikovaných v predchádzajúcich auditoch.

Vo všeobecnosti celkové úrovne významnosti, ktoré sú primerané povahe účtovnej jednotky, často spadajú do jedného z nasledujúcich intervalov (IFAC, 2007):

- zisk z bežnej činnosti 3 až 7 %,
- aktíva 1 až 3 %,
- vlastné imanie 3 až 5 %,
- výnosy 1 až 3 %.

Zhodnotenie rizík je jeden z piatich komponentov internej kontroly, ktorú by účtovná jednotka mala používať na identifikáciu rizík podnikania, ktoré sú podstatné pre ciele finančného vykazovania a vytváranie základu toho, ako manažment určuje riziká, ktoré sa majú riadiť.

V menších účtovných jednotkách je proces zhodnotenia rizík väčšinou informatívny a menej štruktúrovaný. Riziko je v týchto účtovných jednotkách často rozpoznávané viac priamo ako nepriamo. Manažment si môže byť vedomý riziká spojených s finančným vykazovaním tým, že je v osobnom kontakte so zamestnancami a externými osobami. V dôsledku toho sa audítor bude zaujímať, ako manažment identifikuje a riadi riziká, aké riziká boli identifikované a riadené a potom zdokumentuje výsledky.

Ak manažment rozumie výhodám viac formalizovaného procesu zhodnotenia rizika, môže rozhodnúť o vývoji, implementácii a dokumentovaní vlastných procesov. Ak k tomu dôjde, audítor musí zhodnotiť návrh a implementáciu týchto procesov. To zahŕňa určenie spôsobu, akým manažment identifikuje riziká podnikania významné pre finančné vykazovanie, odhaduje závažnosť rizík, zhodnocuje pravdepodobnosť ich výskytu a rozhoduje o postupoch na ich riadenie.

### 3.4 Zhodnotenie rizík posúdením ich závažnosti

Po identifikovaní rizikových faktorov a typov nesprávností v účtovnej závierke je ďalším krokom audítora zhodnotiť alebo stanoviť ich závažnosť. Opäť je lepšie zhodnotiť tieto riziká pred zohľadnením interných kontrol, ktoré tieto riziká zmierňujú. Pre každé identifikované riziko audítora zvažujte pravdepodobnosť výskytu rizika a peňažný dopad výskytu rizika. Aká je pravdepodobnosť, vzniku rizika? Audítora môže jednoducho zhodnotiť túto pravdepodobnosť ako vysokú, strednú alebo nízku. Ak sa vyskytne riziko, aký môže byť jeho peňažný dopad? Je potrebné, aby toto posúdenie bolo zhodnotené pomocou určitej peňažnej sumy. Ak by sa tak nepostupovalo, rôzni používatelia informácií z účtovnej závierky môžu dospieť k celkom odlišným záverom.

*Na účely auditu musí byť definované, čo predstavuje významnú nesprávnosť v účtovnej závierke.*

### 3.5 Dokumentácia rizika

Pojem *audítorskej dokumentácie* možno chápať v trojakej dimenzii, a to ako:

- činnosť, ktorá je spojená s fixáciou určitých pre audit relevantných javov,
- formalizovaný výsledok audítorskej činnosti,
- používanie týchto výsledkov na rôzne účely a pre rôzne potreby.

Význam audítorskej dokumentácie spočíva predovšetkým v tom, že je:

- jediným hodnoverným dôkazom toho, že sa audit vôbec vykonal,
- hlavným a nezameniteľným argumentačným základom v rukách audítora,
- trvalým rezervoárom pozitívnych i negatívnych poznatkov, ku ktorým sa audítora môže kedykoľvek vrátiť (Kareš, L. – Krišková, P. – Kňazková, V., 2014).

Dokumentácia môže byť vo forme zhrnutia alebo formulárov, ktoré zabezpečia, že informácie budú zachytené v štruktúrovanej forme. V mnohých prípadoch audítora používa kombináciu oboch foriem. Použitie „zoznamu rizík“ pomáha zaistiť zdokumentovanie všetkých rizík na jednom mieste, ktoré sú zhodnotených konzistentným a systematickým spôsobom. Ak je taký zoznam zaznamenaný v elektronickom formáte, riziká môžu byť tiež zoradené na základe pravdepodobnosti, dopadu alebo kombinovaného výsledku zhodnotenia rizika.

Štruktúrovaná forma pomáha zabezpečiť konzistentný základ pre zhodnotenie rizika a identifikáciu závažných rizík, jednoduché preverovanie, možnosť zoradiť riziká podľa rôznych kritérií; a možnosť audítora spoločne využívať zoznam s klientom, požiadať klienta o vstupné údaje alebo prípravu zoznamu na preverenie audítora.

### 3.6 Vyhodnotenie audítorských dôkazov ako výsledok riadenia rizík auditu

Cieľom vyhodnotenia audítorských dôkazov je rozhodnúť, po zvážení všetkých získaných relevantných údajov, či identifikácia rizík významnej nesprávnosti na úrovni tvrdení je primeraná, a či sa získali dostatočné dôkazy na zníženie rizík významnej nesprávnosti (RVN) účtovnej závierky na prijateľne nízku úroveň.

*Audit je plynulým, kumulatívnym a opakujúcim sa procesom zhromažďovania, triedenia a hodnotenia dôkazov.*

To si vyžaduje od každého člena audítorského tímu uplatnenie profesionálneho skepticizmu, diskutovanie otázok počas výkonu zákazky a včasné vypracúvanie úprav plánovaných postupov tak, aby odzrkadlili všetky zmeny pôvodnej identifikácie rizika. Toto pomôže znížiť riziko prehliadnutia podozrivých okolností, prílišného zovšeobecňovania pri vyvodzovaní záverov, použitia chybných predpokladov pri plánovaní alebo úpravách audítorských postupov.

Ak dôjde k zisteniu nesprávností alebo odchýlok v plánovaných postupoch, mali by sa zväziť nasledujúce okolnosti - dôvod nesprávnosti alebo odchýlky, dopad na zhodnotenie rizika a ostatné plánované postupy, potreba modifikovať alebo uskutočniť dodatočné audítorské postupy. Navyše analytické postupy na celkové zhodnotenie účtovnej závierky môžu upozorniť na predtým nezistené riziká významnej nesprávnosti.

Pôvodné zhodnotenie rizík na úrovni tvrdení vychádza z audítorských dôkazov dostupných pred uskutočnením plánovaných testov kontrol alebo substantívnych postupov. V dôsledku uskutočnenia plánovaných testov je možné získať informácie, ktoré si budú vyžadovať úpravu pôvodného zhodnotenia rizík. Ak došlo k zmene pôvodného zhodnoteného rizika, mali by sa zdokumentovať podrobnosti a určiť revidované riziko. Takisto by sa mali uviesť podrobnosti o tom, ako sa zmenil podrobný plán auditu, aby sa zohľadnilo aj zhodnotenie revidovaného rizika. To môže viesť k zmene charakteru, časového rozvrhnutia alebo rozsahu ostatných plánovaných audítorských postupov, alebo vyvolať požiadavku na dodatočné audítorské postupy.

Posledným krokom v procese vyhodnotenia rizík je zaznamenanie všetkých významných zistení alebo záležitostí do dokumentu o ukončení zákazky. Tento dokument môže obsahovať všetky informácie potrebné pre pochopenie významných zistení alebo záležitostí, podľa potreby krížové odkazy na ostatnú dostupnú podpornú audítorskú dokumentáciu. Tento dokument by mal obsahovať aj závery o informáciách, ktoré sa podľa audítora týkajú významných záležitostí a nie sú v súlade s konečným názorom audítora, alebo mu priamo odporujú.

Záverečným krokom v procese auditu je vyhodnotenie záverov na základe získaných audítorských dôkazov (ktoré budú predstavovať základ pre vytvorenie názoru na účtovnú závierku) a vypracovanie primerane štylizovanej správy audítora. Nemodifikovaná správa audítora obsahuje štandardné znenie, ktorého forma a obsah sú do istej miery uniformné. To napomáha zvýšiť zrozumiteľnosť pre čitateľa a súčasne identifikovať nezvyčajné okolnosti, ak sa objavia.

#### **4 Záver**

V našom príspevku sme sa pokúsili analyzovať postupy audítora založené na reálnom a relevantnom riziku (audítorské riziko a jeho zložky) výkonu jeho profesie, predovšetkým pri výkone samotných audítorských postupov. Riziko, primeranosť, profesionálny skepticizmus to sú atribúty, s ktorými treba kalkulovať pri posudzovaní prác audítora pri audite, a zároveň pri prezentovaní výsledkov audítorskej práce – posúdení správnosti informácií prezentovaných v správe audítora.

V nasledujúcej tabuľke sa pokúsime o zhrnutie nášho príspevku a poukázanie na postupnosť a kroky audítora, ktoré musí uskutočniť v procese riadenia rizík audítorskej práce. Predpokladáme, že takáto kategorizácia krokov auditu je len jedno z mnohých podobných riešení v širokom spektre audítorskej základne, či už na Slovensku, alebo v nadnárodnom audítorskom prostredí.

Tab. 8: Procesy riadenia rizík audítorskej činnosti

| <b>A – Základné koncepcie</b>     | <b>B – Zhodnotenie rizík</b>                         | <b>C – Reakcia na riziko</b>  | <b>D – Správa audítora</b>                   |
|-----------------------------------|--|---|--|
| Čo je audit založený na rizikách? | Poznanie účtovnej jednotky                           | Podrobný plán auditu  | Vyhodnotenie audítorských dôkazov            |
| Povaha internej kontroly          | Aké sú postupy na zhodnotenie rizík?                 | Testy kontrol   | Komunikácia s osobami Poverenými spravovaním |
| Tvrdenia v účtovnej závierke      | Akceptovanie klienta a pokračovanie v zákazke        | Substantívne postupy  | Správa audítora                              |
|                                   | Celková stratégia auditu                             | Zhrnutie štandardov ISA, ktoré neboli rozpracované v iných častiach | Modifikácie správy audítora                  |
|                                   | Významnosť   | Rozsah testovania   |  |
|                                   | Diskusia audítorského tímu                           | Dokumentácia vykonanej práce  |  |
|                                   | Riziká podnikania                                    | Vyhĺásenia manažmentu   |  |
|                                   | Riziká podvodu                                       |   |  |
|                                   | Závažné riziká                                       |   |  |
|                                   | Interná kontrola                                     |   |  |
|                                   | Zhodnotenie návrhu a implementácie internej kontroly |   |  |
|                                   | Zhodnotenie rizík Významných nesprávností            |   |  |

Zdroj: (vlastné spracovanie)

## Literatúra

- [1] IFAC: *Príručka medzinárodných usmernení pre audit, uisťovacie služby a etiku*. SKAU Bratislava.
- [2] IFAC: *Príručka na používanie medzinárodných audítorských štandardov pri výkone auditu v malých a v stredných podnikoch*. IURA EDITION Bratislava.
- [3] Kareš, L. (2010). *Audítorstvo*. Iura Edition. Bratislava.
- [4] Kareš, L., & Krišková, P. (2013). *Správa audítora*. Súvaha. Bratislava.
- [5] Kareš, L. (2014). *Audítorské postupy*. Wolters Kluwer. Bratislava.
- [6] Kareš, L., & Krišková, P., & Kňazková, V. (2014). *Audítorská dokumentácia*. Wolters Kluwer. Bratislava.
- [7] Kareš, L. (2015). *Teória auditu*. Wolters Kluwer. Bratislava.
- [8] Kareš, L., & Krišková, P., & Kňazková, V. (2016). *Štandardy IAASB*. SKCU 2016. Bratislava.